

Landskap: Skåne Upptecknat av: Emil Jönsson
 Härad: Luggude Adress: Norrum, Höningsborg
 Socken: Väsby Berättat av: Densamme
 Uppteckningsår: 1945 Född år 1861 i Väsby

Julkalappar och jultomte. s. 1 - 17
 Lilla jul och lillejulafton. s. 17 s. 30 - 33.
 Hemmets prydnade. s. 18 - 29

L. U. F. 48.

" 47.

" 49.

ACC. N:R. M. 9652:1

Landskap:

Härad:

Socken:

Uppteckningsår:

Upptecknat av:

Adress:

Berättat av:

Född år

Emil Jönsson

Korrum (nr. Hornsberg)

Sve

1861 i Wäsby

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Om julklappar och Tomte.

Bruket att ge julklappar har varit
av mig känt så långt jag kan minnas,
d. v. s. från 1865. Men mina föräldrar be-
lade som att sådant brukats för ett årtionde
längre tillbaka således 1855, men troligen ti-
ndigare. De benämndes på allmogetspråket
för "julklappar". Julklapps-givande
var egentligen något sällsynt inträffande
som endast förekom en och annan gång och
icke alla år i familjen, genom utomstäm-
-de, såsom grannar och vänner. Icke heller
skickades julklappar, utan den skulle fram-
-bäras själv av givaren och med en slags

Skriv endast på denna sida!

över-raskning i inkastabi stugan der mot-
tagaren bodde. De gåvor som kunde fö-
rekomma, vare av den sort som givaren
antog, skulle mest behaga mottagaren.
T. ex. en rökare får en ny pipa, en snusare
en ny snus-dosa. En liten pojke eller flicka,
något nytt klädesplagg, leksaker eller köpta
carameller. Alder, och niska, nya vantar, halt-
duk eller huvudbonad och pudrads-saker.
Hur julklapparne delades ut. Efter det
en julklapp inkastats, greps skyndsamt
de raskaste oranfolken av ivär att kunna
upphimla inkastaren innan det blir för-
sent, samt införa honom i stugan. Men
det lyckades sällan att fast-taga hamma-
ren, utan oran fick gissa sig till vem det
kunde vara och med julklappens beskaffen-
het, lyckades det oftast att identifiera givaren.

Men som det varken fanns tornte, julgran
eller någon annan utklädd person, i den
tiden, som särskildt skulle utdela jul-
klappar, så omtogs en julklapp av någon av
husets innevarande äldre personer, och under-
söktes nogt.

Julklapparnes inläggande
i paket kunde ju på kallas alla de förtäsi-
omslag som givaren behagat påföra klapp-
en. Detta för att driva ruffiken beten i höjden
mer och mer, allt efter som omslaget antages.
T.ex: En stor halmbale upplösas och då på-
träffas ett med paper och snöre ombundet
paket, och under detta, ett ännu mindre, och
så vidare, en 5:a 6:stycken, tills det slutligen
blir manngivet till viss person i huset.

Denne får då julklappen med glad över-
raskning, men wenn den var ifrån, får han
eller hon gissa spår, ty avsändaren skulle ju

försöka dölja det. Jag minns aldrig att
det brukades lackade julklapps-paket
i förra århundradet. Det fanns knapp-
vis en lack-stång i hela församlingen
ibland allmoget, men hus-herrskap bru-
kade vet jag ej. Bland allmoget begyn-
tes sådant aldrig. Julklapps-namn
Man sade "julklapp" aldrig guldäva.
Mottagarens namn, aldrig givarens, fick
stå på omslaget. Som förut nämnts, måste
givarens namn gissas, så framt ej denne
upphöjdes och infördes i stället.

Julklapps-rim kunde förekomma, men
de liknade mest dem på caramell-plansch-
erna hänseende t. ex.: Rökare får pipa med
rim i ¹⁷⁰⁰ På landet vill jag alltid bo. Tyder jag röka
får i rs. Man skrev ej mycket på julklapp-
arne ty stilen fick ej igenkännas, om möjligt.

Som förut nämnts, var det sällsynt, med
julkäpp, så var det just ej någon förväntan
som att sådant skulle inträffa, varföre hus-
folket samtalade, äto och drucko, utan tänkte
på något julkäpps-inkast. Men den dere-
mot som ämnade att inkasta julkäpp,
han måste nog giva akt på husfolket och
passa på när de gått sig till bords och hem-
senapen var mycket stark till lutfisker
eller färskfisker, eller skrattit över gröt-
nissens författare skade högt, och som
inga gardiner skulle dölja julstången,
så var det gynnsamt att smugga sig så flytlost
som möjligt, att öppna stängdörren och hast-
igt inrulla eller kasta en halmvirad paket,
samt att klymma fjället snarast möjligt.
De innevarande blevo då vanligen på det hög-
sta överraskade. Glanmet upphörde oer genast

honn tanken på att taga fast ryttmännen.
En eller två kvickfotade karlar, fara off
från bordet, men något på fötterna måste
de ha, isall det är onild-väder och smutsigt,
men när torrt fruset eller snö, så om ej blir
annan råd, får bara strumpsockarne vara nog.
Andra klädes-persedlar fick vara, men om
tofflor i förstugan (garutan) skulle upphökas,
bland de andras, så tog det minuter, som med
fördel av den flyende begagnades, och fick han
långt försprång, så om det vore tjust, kunde
ändå ingen fånga honom. Aldrig förmår
jag, att fjuntimmer brukade inkasta julkappar.
Så kunde hända att när den inkastande märk-
te sig icke längre vara förföljd, att han vände
om igen, för att igenom försturen se vad familj-
en skulle vid taga med det inkastade, och
möjligen få höra deras gissningar om givaren.

Men åter, om den inkastande blev upphun-
nen så måste han giva sig fången och bli-
va införd i stugan, samt deltaga i måltiden
som en hedersgäst hela kvällen. I något
annat fall besökte aldrig lantbefolkningen
gå och hälsa på varandra, dessa tre aftnar
och dagar: Julafton och juldag, Nyårs-afton och
Nyårsdag, Trettonde-afton och Trettonde-dagen.

Dessa ansågos för heliga att vörnas med
glans och keds. Sedan nu julklapparne
utdelas, antingen med ett lackat paket vid
sears och ens platt vid bordet, eller en utklädd
gultomte lägger fram dem och läser vars namn
så är hela den gammaldags-myssiken för-
svunnen och den hedricka föreställningen
om tomter skall hos barnen bibehållas med
långe rader små lång-skäggiga gubbar med röda
toppluvor, att pryda både bord och väggar, snart i alla hus.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Om Tomtar 9652:8
ACC. N.R. M.
Landskap: Skåne Upptecknat av: Emil Jönsson
Härad: Luggude Adress: Norrum nr Hornsborg
Socken: Wälsby Berättat av: Se
Uppteckningsår: 1945 Född år 1861 i Wälsby

Jag minns icke före 1875 att det brukades en
utklädd julabock eller person som delade
ut lackade guldslapp-paket. Julatomte,
nämndes aldrig, ty det var i våra trakter
allt icke bekant vad tomte var för något.
Jag hörde när prästen och lärdt folk talade
till brudpar om "tomtebo-lycka", att ingen av
allmog- gästerna, eller brudparet, det min-
sta kunde förstå vad dermed menades.
De togs det i den meningen: "Tomt är alltså
verlden här, Och kort dets oöjen vara", o.s.v.
Nej, tomte, visste ingen människa i våra
bygder, vad det var för något, men det
kom de lärde, eller från andra orter komma

Skriv endast på denna sida!

ordet "Tomte", kallades av de tio Tuulla-sock-
narnes befolkning för "Goa-Nisse", och denne
måste legas på svåra villkor.

Det ligger ju nära till hands, att tala om
Tomt och Tomte, ty Tomten bör ju ha sin
plats på tomten och bo der, samt sköta sin
tjänst, till fördel eller nackdel, allt efter de
uppställda lösa-vilkorns hållande av den som
legt honom. Hur utomstämde kunde jäse
da på hur det gick till att lega Goa-Nisse, är
svårt att begripa. Enneltid berättades av
många, att det skulle förhandlas med djä-
vulen om den mannens själ, att om han
dog innan vissa utsatta års, eller års utgång
så skulle han tillhöra djävulen. Kontraktet
skulle skrivas med mannens blod, eller bo-
märke. Då skulle Nisse av alla krafter
draga ägodlar, säd, hö och strå, lycka med

all ting och rikedom till den manns
hus som legt honom. Men om Goa-Nissen
inte finge sin gröt om kvällarne, eller man
gjorde skarr av honom, eller kvisade oned honom,
så han bleve förargad, så droge han snart
bort onera om han fönt skaffat till det hus-
et och gjorde det fattigt i stället för rikt.
Många av byfolket sågo ofta en liten grå-
klädd dverg gå till de gårdar, der det trottes
vara "Goa-Nisse". Om kvällarne lämna-
des eller öppnades bagärs-dörrar och lada-
lämnarne öppna. Man trodde att det
gjordes för Goa-Nisse skulle kunna komma
med sina leöder igenom. Goa-Nisse,
skulle varje kväll ha en tallrik gröt på bak-
ugnen eller loft-trappan i bonings-huset.
Loftet på de gamles bonings-hus, begagna-
des alltid till spannmåls-magasin, och der

komms rättor och hattor dit. Man före-
ställde sig 50 a 60 alnar brädloft, halmtak
och ett litet fönster med grönmossiga rutor
på vardera gavlén. Fönstern små för inte tjuo-
ar lätt skulle komma igenom. Blode så två
stora skorstenar midt för vart fönster, så var
mörkret så fullständigt, att man knappast
på ljusa dagen kunde se utan lykta.
Rättor och hattor var säkerligen ingen brist
på, och gröten på trappan eller bakugnen,
blev nog av någon uppiäten. Aldrig såg
jag till någon Goa-Nisse, men min Mor och
Mors-syster och Mor-Mor, samt många av
bygget förklarade att de sett små dverg-
liknande gubbar med toppluvar på huv-
udet, gå in i de gårdar som troddes hava legat
Goa-Nisse. Men att de ogera visade sig
om dagen, utan i skymningen. Om man

vill betänka att just de bönder, som man
trodde hade legat Joakim, var de mest fliti-
ge och ordnings-älskande folket i hela byn.
Om någon der som såg ett ax liggande på by-
gatan vid deras ägor, så böjde de sig ner och
tog upp axet och kastade det in på sina åkrar,
och stenmurarna vid deras område, alltid
väl upplagda, samt jordbruket sköttes mera
omsorgsfullt än hos de andre bönderna
så troddes genast att dessa flitige fingo
sin välmåga genom att ha legat Joakim,
som drog sig till dem på alla vis.

Att byfolket kunde se små människor i skym-
ningen vandra genom "gudan" (gatan) var väl
ej så underligt då man hade i Väsbys gam-
la guda (gata), Bräckmans-gatan, Hobergs-gatan
Hjergårds-gatan, Hillbergs-gudan (gatan), Järpa-
Lerb-gatan, Bengt Jöns-gatan, Hovgårds-gatan

M. 9652¹³
ACC. N:R M. Om Torstar

13.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Pipare-gatan och Klokkare-gatan. Det var
ofantligt godt om barn i en sådan by, så
troligen var det många av dem som ble-
-vo tagna för Goumissar.

En mor som var lottad till utflytt-
ning och bodde en halv fjärdings-väg (125 mtr)
utan om byn. En gammal kvinna i en
av de förste kring byggde gårdarne i byns
ut-kant, kunde då gå in på gården och
höra var gång utflytte-bonden som hette Lars
Jepsson, kom hörande från sitt hem, ty
vagns-allarne skrek: tjark... tjark oupp-
-hörligt. När han kom då midt för der
gumman bodde, så sprang hon ut om smott-
-len (en liten låka) emellan gavlarna, och vin-
-skade på honom. "Vänta lilla Lars-Skäppan
så ska ja gå in ätte lilla säva" (såpa) te o.
smörja din van snä. Det enda var

hon fick var: "Dra åt helvete med dig
härring", och dervid slog han, med en
hasselkraft, ett vredes slag på vardera
av de magre stutarnes ryggar, vilket ha-
nde till följd att ännu ett hastigare tem-
po uppräckades jarkjark jarkjark jarkjark
igenom alla byns ovan uppräknade gator.
Byfolket resonerade allmänt som så: att
Lär-Skärpsen har då ingen Gollisse,
annars hade nog vagnen bliven smord.
En skräddare som hette Bengt Pål-
son i Ornakärr, företog sig att se till hand-
la med spannmål och kom till ett ställe,
der det troddes fanns Gollisse. Som alla
bönder hade spannmåls-magasin på bonings-
husets loft, så skulle ju Bengt skräddare
följa med upp på loftet för att få mätat
spannmål i säckar. Han fick då, i hals-

mörkret, sedan ögonen vant sig dervid, så
något som han fullt och fast trodde, vara
ingen annan än själva djävulen, sittande
bredvid skorstenen. Att håret reste sig, på
huvudet på Bengt Skräddare, var ej så un-
derligt, ty bland den bräte av gamla spinn-
räckor, varpor, haspeler och annat, kunde ha-
stas underliga skuggor liknande både horn
och klövar. Som på ett par glödande katt-
ögon från en stor katt, som katt och luras
på kättor, så kunde det ju liknas vid något
i synnerhet om en sotig tranlykta anslin-
des. Sedan med jultomte infördes
isåte i vår trakt i södra Skeldet allé. Jag såg
aldrig någon jultomte. Julkort förekom
inte heller i förra århundradet i Kulla-
sockname. En annan sorts tomter,
som kallades för Kättor, fanns i de gamles

hus. De voro så små, att de kunde gå i
långa processioner in under möblerna.

Efter gång såg min Mor-Mor när Wättor-
na li en procession, med ljus i sina händer,
plötsligt råkade i panik, och i vild fart rusade
de ned genom ett rätt hål, hucka en av
Wättorna föll omkull och tappade ljuset på
golvet. Mor-Mor tog vara på ljuset, som var
2 tum långt, tiock som en griffel eller bly-
erts-penna och vit-maljerad sten sådan som
salt-hafs-gruset är vitt glaserat utarpå, men
svart kiselsten inuti. Denna sten hade min
Mor i förvar i många år och även jag har
haft den, men är den troligen förkommen.

Dessa Wättar bodde under golvet i bonings-
hus och under gårds-tomten i stamoren.

Huru man att försäga dem genom tex:
att slå hett vatten så att det trängde till dem

så kunde de åstadkomma sjukdom
ar på barn och kreatur, och snäste då
sökas kloka, för att få veta varmed man
skulle blidka Wättorna med. Vanligen
försöktas att hålla något godt till dem på
deras tak eller i deras medgång, såsom
öl, grädde, mjöl och dylikt.

Lilla Jul varken nämndes eller
firades. Jette eller Cuccia firades i
förra seklet i Luggude Härad. Det
som vi kallade Lilla Julafteon var den
kvällen som gick före Store Julafteon,
d. v. s. dagen innan den rätte Julafteon
den 23/12 (23 december). Julen ansågs
att Jemut kör julen ut. I Småland kal-
las Hyndels-rässan för Lilla Jul.

ACC. N:R.

M. 9652:18.

Landskap:

Skåne

Härad:

Luggude

Socken:

Wäsby

Uppteckningsår:

1945

Upptecknat av:

Emil Jönsson

Adress:

Norrum på Hornborg

Berättat av:

Gre

Född år

1861

i

Wäsby

LUNDS UNIV.

FOLKMINNES-

ARKIV

Hemmets prydnad.

1. Lövning Vid Tingat och Midsommars brukade min Mor, taga oss barn med sig i skogen och hjälpte vi henne bära hem ett knippe lövade risgrenar som Mor skar av björk, ek, eller även andra slags lövrika grenar som vi hjälpte henne med att bära hem. Man placerar lövet på väggar, mellan tavlor, varnor, eller mellan bjälkarne och på hyllor samt järnkakelugnen, allt i stugan. Men öppen spis fanns endast i köket och den lövades aldrig. Men Wahlborgs-afton 12 maj brukade majsångar-skarorna medföra en bundt lövgrenar och vid det de spöngo: Så rätta

vi maj uti ert tak, maj är välkommen,
som Vi kan se i morgon dag. Sommaren
är så ljvlig för ungdomen. Drogs en löv-
gren för blindten och stackes i taket eller
takskägget, men der för högt så pattes gre-
nen i en sprunga mellan stolper och fön-
ster eller dörr. Dessa lövgrenar så väl-
komnde der pryddes med inne i stugan,
finns sitta kvar i flera veckor tills de viss-
nat och torr-skramlande plockades med och
brändes i bakugnen. 2. Golvet.

Man brukade varje dag beströ golvet
i daglig stugan med strand-sand från
Öresund. Der det så kunde skuffas, strö-
des hackat ännis eller hackat grannris på
sandem. Även på golven i de andre rum-
men, såsom, stenor, tegel eller lergole,
sandades, men ännis set, hade vilmerant

ty det måste köpas av upplämningsar. Efter
städningens kunde också tändas eld på en
Enerska som utvecklade en behaglig lukt.
När sanden legat en vecka på golvet så spriddes
vattenstänk därpå, för att ej sopningen skulle
uppröra dammet för mycket. Sand, Eners och
allt sopades ut och ersattes med nytt. Men
vid högtiderna jul, Påsk, Pingst och Midsom-
mar skurades både golv och loft och bjälkar
så att inträdande måste sätta av träskor
och tofflor i förtugan (farstun). Sanden strö-
des på golvet, dels för geannulät, dels för slit-
ningen av golvsplankorna skulle minsk-
as, och dels för att minska det klapprande
ljudet och dels var det mjukare att gå i
nem där stenors-golv var lagd.

Såsom bevis på att golvsand allmänt
användes, är att den blev en handelsvara

Ly det måste köpas av upplämningsar. Efter
städningens kunde också tändas eld på en
Emmerika som utvecklade en behaglig lukt.
När sanden legat en vecka på golvet så spriddes
vattenstänk. Derpå, för att ej sopningen skulle
uppröra dammet för mycket. Sand, Emmeris och
allt sopades ut och ersattes med nytt. Men
vid högtiderna Jul, Påsk, Pingst och Midsom-
mar skurades både golv och loft och bjälkar
så att inträdande måste sätta av träskor
och tofflor i förestugan (farstun). Sanden strö-
des på golvet, dels för granulät, dels för slit-
ningen av golvsplankorna skulle minsk-
as, och dels för att minska det klapprande
ljudet och dels var det mjukare att gå i
rum där stens-golv var lagd.

Såsom bevis på att golvet ändå allmänt
användes, är att den blev en kyrks-vara

för gummefolket som visserligen bodde ej
långt från sjön Öresund, men kunde
ej köra utan med hjulbör. Flera små
bönder, bland dem Lars Andersson i Wäsby,
passade på när vattnet var lågt i sjön, och kör-
de med sina 2 hästar ut på sandrevlarna i
sjön och lärste så mycket sand som hästar-
na förmådde draga. Då körde han upp till
gummefolket som gladeligen betalade 6 skilling
för en liten, eller 12 skilling för en större
"kass" golvsand. Vardlig mursand dugde
inte, utan den fina vite rävla-sanden,
som ej kunde fås utan vid lågt vatten i sun-
det. Att det ännu fins folk som vid något
tillfälle beströer golvet i sina stugor, med
någonting, är föga troligt. När golvet
skuras vid högtiderna som nämnts, så
lades mattor, så kallade "laser" eller tras-mattor

värda av sönderklippta smala remmar av gamla kläder, invärda och färgade i alla handa färder och med varpträd av starkt linneträd, som gjorde mattorna mycket varaktiga. Men även lades strå- eller halm-mattor av mångfärgad råghalm och med stark linneträd till varp, så att även sådana mattor voro ganska varaktiga.

Mattor användes aldrig utan på det skura de golvet endast. Väggprydnader.

I den tiden före 1875 gjordes alltid väggarna inomhus i boningshusen rent vita.

Antingen kalk eller finmalen krita, och för att de ej skulle färga ifrån sig vitt på allting, så koktes hornlim ibland väggkalkningen, som då ej smet ifrån sig.

En gång såg jag huru min Moster blandar

gullocker i bland det vita och blev deras vägg-
Larve gula till julen. Men så målades
blå rosor i rader genom en modell av genom-
klippt papper. Detta var ju ett förebud till
tapeter. Bonader sattes aldrig upp på väg-
garne i den tiden, men en mängd tav-
lor, mest med motiv av biblen och gamla
kungars porträtt och martyrer. År 1875
begyntes att folk tapetserade i böningshus-
en. Det var ränder och rutor i alla färger
samt fantasiska krummeluror på otelli-
ga mönster. Hos handlarnas fick man välja
ut det man tyckte passade bäst. Ju bil-
ligare ju uslare papper och jag minns att
12 drar rulle för 10 öre var skönt, som knap-
past tålte att vidröras. Men bårder 1 aln
lång, 1 tum bred, kostade 3 kronor. Tavlorna
köptes av gårdfari-handlare och förvaras i glas och ram.

4) Bords- och Skåp-prydnader.

Dukar på borden begagnades aldrig i vardagslag. Borden voro målade, men o-
-ren på bord-skivan skurades om högtids-
-tider. Men då lades duk på bordet, och
alltid denna snövit av bästa hemvävda
konstlinne. Aldrig förekom kullörta, men
många olika mönster i konstvävningen.
Bordet i dagligstugan begagnades till rita
och skriva och räksna med krita på, av
både barn och tjenare, och hus-mor eller hus-
-hållerskan satte fram mat, så måste
bord-skivan av-trättas, för i fall kriteriet
varit för rikligt. Skåpen voro i sig själva
en prydnad, då de ofta utgjorde sällsamma
snickeriarbeten, men i synnerhet då de må-
lats med mångfärgade speglar på dörrarne och

med blomster-vaser och på skåp-kronan initialerna av ägarnes blandade namn, samt ärtal. Bordet pryddes om jul med vit duk, 2 stearinljus, ett för mannen och ett för hustrun, stort ölkrus, samt servisen av porcelänknivar och gafflar, skedar och allt mål-tidens tillbehör. Ljusen duken och ölkruset fingo kvarstå julen över och ersättas med nya, men övriga matservisen togs ut i spiskam-maren. Om Påsk, hade vi duk på bordet, ölkruset, ägg, kokta, färgade. Servis dertill och om möjligt Påskadiljor. Om Pingst och Midsom-mar, endast duk och blommor till bordspryd-nad. Bords-prydnad vid familjefester varierade alltefter de olika års-tiderna och liknade då det som vid de tiderna användts.

5) Spisar I alla allmoge-stugor har, i de närmast Höganäs Kolgruva belägna socknarne

allt sedan 18 hundra talets början, varit fyr-
stälning med gjutjärns skåpformiga
järnkakel-ugnar, och i dem eldades med
stenkol och även ved. Den förste som hand-
lade med kokspisar var en Engelsman,
som hette Walter Pride, var smed och satte
opp handel, sålde spisar med ringar och
järnsör år 1860. Icke inrättade med stek-
ugn eller vattenreservoar såsom senare, voro
dessa spisar. En del spisar utgjordes endast
av en gjutjärns-skiva med hål och ringar
för kok-kärl, samt med fyrplats murad under-
till, av tegel. Kokspisar med fyra gjutna ben
hallades också för kaminer. De skåpformi-
ge gjutna, allmännaast brukliga, voro av många
slika slag. Wirt gjuteri sin kortet. Det fanns Adons
och Eva (Paradis-ugnar), Limson slot lejonet sön-
der, P. E. Göran och Draken, Konungens bild från Gustav 3 dje

till Oscar 1:ste. För öfrigt beställde nygifta
hemmansfolk skåp, ugnar på något gjuteri, och
så årtal och initialer till makarnes namn, m. m.
Ännu begagnas i Wäsby socken sådana ugnar
i bondgårdarne 1920. Efter som tiden led fram-
-trön en massa olika fyrställningar från gjute-
-rierna, men mer eller mindre opraktiska och
vunno aldrig allmän spridning.

6) Belysning Ska vi börja med flinta
och fröske från 1700-talet, 30 centimeter svavel-
stickor doppade i smält svavel, fosfor-tändstick-
or, andra icke fosfor, strykstickor, bundtstickor
samt de nu brukliga ask-tändstickorna,
Med alla dessa skaffades eld i talgljus, tran-
lampor, rosvigelampor, och fotogen sådant innan
elektrisk belysning. Den mest besynnerliga
lampan, som av hundratals olika sorter, be-
-gagnades av allmänheten var en för tran eller

roverolja. I 8 nipor kunde läggas veckor och lik-
som 2 våningar vridas efter behag och hängas
i en bjälke, då flera spinnverkor kunde arbe-
ta vid samma lampa. Fotogen (Stenolja) kom
i bruk i vår socken omkring 1860.

7) Blommor. Om vintern hade man en-
dast blomsterkrukor i fönstern, men de tider
på året då blommor funnos under bar himmel
användes ofta både skorur och muggar, ölglas eller
annat i stället för vaser, att sätta vilka blom-
mor och nyspruckna löv uti. De vilde skogs-
blommorna: "Boll-urta, Mariskänder vit och röt,"
"katta-stövel", med flera växte i skogen, men de
odlade blommorna i trädgården skär man inte
gärna av och satte i rummen, såsom Tulipan,
Täsk och Pingst-liljor, Ambrött, Lakria och Lavendel,
"Munkahattar, Poner, Kejsarkronor, med flera.
Jag minns aldrig att vi köpte blomvasar förr än 1886.

Det ansågs av många kvinnor såsom mera "turligt" om man i smyg tog stickling av lönstrelommor, men min Mor ville hellre titta på sådana. 8) Andra prydnader

Fåga andra förändringar till prydnad än möjligen vid eller före högtidliga festligheter såsom jul, bröllop eller begravning, kunde förekomma målning och tapetsering. Om än här ovan handlas i huvudsak om minna Morföräldrars och mitt hem, så är det enda som kan sägas: Att alla de gamla seder och bruk äro helt och hållet avskaffade. Generation efter generation ändrar sig efter mode-strömmen. Teke hade vi julgran, ej elektriskt ljus, ej central-värme, vattenledningar eller ståtliga koningshus med veranda som nu. Samma förhållande med de flesta allmogehem i våra orter.

ACC. NR M. 9652:30.

30.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Lilla jul och Lilla julafton.

Lilla jul kallas i Småland för Kyndels-
mässan eller kallas Kyndelsmässan för
"Lilla jul", som också firas med de egent-
lige jula-kalasen. Då är det husmors
stoltshet att framsetta största sylt-fläsket och
störste jult-osten, oaktat julen är förbi.

L. u. F. 47.

Jula-grisen slaktas ej på bestämd dag.

Lucia-beden kände vi aldrig till. Jag
har heller aldrig sett någon Lucia eller
Luciabrud. Men "svina-ottan" är ett
gammalt välbekant tids-benämningens ord.
Det är klockan 3 a 4 om morgnarna då dels
tuppen väcker svinen och dels bli svinen
osams eller frysa i "lären" och komma då
upp, rensa sig och krypa åter till kops.

Tuppen bland hörsen, gal aldrig om nat-
ten, innan klockan 12, men 2 a 3 och 5 a 6 om
morgonen. De förra väcker svinen, derav nam-
net. Man kan ju tala om "svina-otta" som
en för tidig morgonstund om än ej svin fin-
nas. Man antog att julen tog slut tiugode-
dag, det är Timet. Deras ordspråk: "20ndag
jull", eller "Timet kör julen ut". Därför har
jag icke hört Ben-räcke-söndag, men kan
föreställa mig att man såg efter de bar-
skrapade hött-benen som lågo i spis-
kammaren efter julen.

Som svar på en Specialfråga om Lucia,
kan anföras att detta måste vara en nyare
uppfinnning, efter som på torvestycken hölldes
fotogen, och fotogen ("tän-olja") kom inte till Sveri-
ge förr än 1860 och ingen hade fotogenlampe
bland allmogens förr än 1865. Fålla tider

larna", virvelvind.
Lucifär, som för
att leta och samla
ting var den drog
rdar (virvelvinder)
tat hö- och sädes-
ringspriddt inne-
vattenpelare ur ho-
ytta i naturens he-
lig, ty jag har även
bor och paddor på sto-
rom dessa horrvin-
le der det sugats
sedan i andra vat-
i kunnat bli till-
le brukade att spö-
de sågo dem kom.
Småland har jag

ACC. NR M. 9652:33.

33.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

bodt i 47 år men aldrig varken hört eller
sett något om ~~De~~ ifän, men hört att
Smålänningar uttala ordet "Fan" som
Fän, och meningen är djävulen.

Om på platser der man trodde att det spök-
ade sattes käppar med brinnande torvor, på
hän tyder på att man dermed velat skrä-
ma bost folk eller spöken.

Tuppen bland hörsen, gal aldrig om nat-
ten, innan klockan 12, men 2 a 3 och 5 a 6 om
morgonen. De förra väcker svinen, deras nam-
net. Man kan ju tala om "svina-otta" som
en för tidig morgonstund om än ej svin fin-
nas. Man antog att julen tog slut tjugonde
dag, det är Tinit. Deras ordspråket: "Söndag
jull, eller Tinit kör julen ut." Därför har
jag icke hört Fun-rasker-söndag men kan
föreställa mig att man såg efter de bar-
skrapade kött-benen som hvar låg i spis-
kammaren efter julen.

Som svar på en Specialfråga om Lucia,
kan anföras att detta måste vara en nyare
uppfinnning, efter som på torvestycken hölldes
fotogen, och fotogen (tten-olja) kom inte till Sveri-
ge förr än 1860 och ingen hade fotogenlampe
bland allmogens förr än 1865! Fålla tider

har folk trodt, om "horr-vindarne", virvelvind-
arne, att det var djävulen, Lucifer, som för
fram i dem, men icke för att leta och skemla
sääsäd, utan för attöra allting var den drog
fram. Jag har sett horr-vindar (virvelvindar)
som slagit taket av hus, lyftat hö- och sädes-
stackar högt i luften och kringspredt inne-
hållet och sugat opp stora vattenpelare ur ha-
vet. Men horrvindarnes nytta i naturens be-
hållning är ändå obestridlig, ty jag har även
sett att det regnat små grodor och paddor på stort
område och att fisk kan genom dessa horrvin-
dar förflyttas från ett ställe der det sugats
ur en göl eller sjö och faller sedan i andra vatt-
en der ej föret sunnits eller kunnat bli till-
försel för såden. De gamle brukade att spot-
ta emot horrvindarne, när de sågo dem kom-
ma eller fara förbi. Här i Småland har jag

bodt i 47 år men aldrig, varken hört eller sett något om Lurifän, men hört att Smälänningar uttala ordet "Fan", som Fän, och meningen är djävulen.

Om på platser der man trodde att det spöke-
de sattes käppar med brinnande torvor, på
häntyder på att man dermed velat skrä-
ma bost folk eller spöken.